

دکتر رحیمی: صنعت داروهای گیاهی کشور می‌تواند بین‌المللی شود

written by پیمان صفردوست | ۱۴۰۱/۰۴/۱۱

“به دلیل فاصله‌ای که میان دانشگاه و صنعت در کشور ما وجود دارد، امکان اینکه فرآورده‌های طبیعی به شکل مطلوب در بازار مصرف عرضه شوند وجود ندارد و هنوز میزان تولید فرآورده‌های طبیعی توسط افراد آکادمیک با میزان لازم و مناسب فاصله دارد.”

در گفت‌وگو با رئیس گروه داروسازی سنتی دانشکده طب ایرانی دانشگاه علوم پزشکی تهران مطرح شد:

منابع طب ایرانی یک گنجینه عظیم است

گیاهان دارویی در طب سنتی ایران همواره از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده‌اند و در کتب پزشکی به‌طور تفصیلی به خواص درمانی و نحوه مصرف آنها اشاره شده است. البته این جایگاه و اهمیت در تاریخ طب ایرانی محدود نشده و امروز نیز استفاده از گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی طرفداران خود را در میان مردم دارد و همین موضوع نیز موجب شده تا همچنان بازار کسبوکارهایی مانند عطاری‌ها در کشور داغ بماند. اما جدا از این نگاه عامیانه و تجویزهای سنتی و سینه‌به‌سینه طب آکادمیک ایرانی نیز از اثربخشی فرآورده‌های گیاهی در درمان بیماری‌ها غافل نبوده و این اهمیت و اعتبار تا جایی است که داروسازی سنتی به‌عنوان یک رشته دانشگاهی در کشور وجود دارد. تحقیق و بررسی انواع گیاهان دارویی کشور و تولید فرآورده‌های طبیعی در این سال‌ها موردتوجه بسیاری از فارغ‌التحصیلان داروسازی سنتی قرار گرفته و فعالیت‌های مطلوبی نیز در این حوزه انجام شده است. اما آیا داروها و فرآورده‌های گیاهی مورد تایید طب ایرانی می‌توانند در کنار داروهای شیمیایی همچنان اعتبار خود را در درمان بیماری‌ها داشته باشند و توسط پزشکان تجویز شوند؟! **پایگاه خبری غذا و دارو** برای یافتن پاسخ این پرسش، گفت‌وگویی را با خانم دکتر روجا رحیمی، متخصص داروسازی سنتی و رئیس گروه داروسازی سنتی دانشکده طب ایرانی دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام داده‌ایم که شرح آن را در ادامه می‌خوانید:

جایگاه داروهای گیاهی در عصر تکنولوژی

رشته داروسازی سنتی در حقیقت دانش ساخت و فرمولاسیون فرآورده‌های طبیعی با الهام از منابع طب ایرانی و با رعایت استانداردهای حاکم بر داروسازی نوین است و به دلیل منطبق بودن ویژگی‌های آن بر استانداردهای موردنیاز داروسازی است که این تخصص

همچنان دارای جایگاه علمی است. در واقع منابع طب ایرانی ما یک گنجینه عظیم است و بخش قابل توجهی از آن به فرآورده‌های طبیعی بازمی‌گردد که در درمان بیماری‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. طب سنتی ایران منابع بسیار غنی علمی دارد و بیش از ۱۷ هزار جلد کتاب در این زمینه موجود است. این گنجینه عظیم می‌تواند از طریق جشنواره‌ها و همایش‌ها معرفی شده و کارهای علمی انجام شده در این عرصه به‌عنوان یک مکتب مبتنی بر شواهد به مخاطبان معرفی شود.

اما در هر حال باید بپذیریم اشکال دارویی که در داروسازی سنتی در گذشته مورد استفاده قرار می‌گرفته است، الزاما آن چیزی نیست که امروزه مورد قبول و خوشایند بیماران برای مصرف باشد. بنابراین ما به‌عنوان داروسازان سنتی وظیفه داریم که در درجه اول اثربخشی و ایمنی فرآورده‌هایی را که در طب ایرانی به آن اشاره شده مورد بررسی قرار دهیم و اگر این فرآورده‌ها از ایمنی و استاندارد کافی برخوردار بود، در مرحله بعد به این فکر باشیم که یک شکل دارویی امروزی را از آنها طراحی کنیم که هم بیمار نسبت به آن تحمل‌پذیری داشته باشد و بتواند برای مدت طولانی از آن استفاده کند و هم از پایداری اثربخشی قفسه‌ای کافی در داروخانه‌ها برخوردار باشد.

پایداری و اثربخشی داروهای گیاهی

دغدغه دیگر در مورد فرآورده‌ها و داروهای گیاهی مربوط به پایداری اثربخشی آنهاست. در دوران گذشته فرآورده‌های گیاهی ساخته شده برای مصرف یک بیمار خاص بوده و به همین دلیل پایداری آنها برای مدت طولانی چندان مدنظر اطبا و داروسازان نبوده است. ولی در شرایط امروز ما می‌خواهیم فرآورده‌ای را تولید کنیم که عده زیادی از بیماران بتوانند با تجویز و توصیه پزشکان از آن استفاده کنند. بنابراین نیاز است این فرآورده‌ها در شلف داروخانه اثربخشی خود را برای مدت مشخص و نسبتاً طولانی حفظ کنند. در نتیجه یکی از مواردی که در مورد داروها و فرآورده‌های طبیعی برای ما بسیار مورد اهمیت بوده، موضوع پایداری فرآورده‌های گیاهی است و به شکل بسیار ویژه روی این موضوع تمرکز می‌شود.

کارهای بسیار ارزشمندی در سال‌های اخیر روی تولید داروها و فرآورده‌های سنتی انجام شده است و ارزیابی‌های متعددی روی فرمولاسیون، اثربخشی، پایداری و اشکال دارویی انجام شده است. درحقیقت تمام آزمایشات پایداری که برای اشکال دارویی نوین مطرح است، امروز در داروهای طبیعی تولید شده نیز مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و توسط تولیدکنندگان رعایت می‌شود و می‌توان گفت که نتایج از این نظر بسیار مطلوب بوده است.

حضور کمرنگ فرآورده‌های گیاهی در فهرست دارویی کشور

مهم‌ترین نکته‌ای که در مورد حضور کمرنگ فرآورده‌های گیاهی در فهرست دارویی کشور وجود دارد این است که به دلیل فاصله‌ای که میان دانشگاه و صنعت در کشور ما وجود دارد، امکان اینکه این فرآورده‌ها به شکل مطلوب در بازار مصرف وجود داشته و عرضه شوند وجود ندارد و هنوز میزان تولید فرآورده‌های طبیعی توسط افراد آکادمیک با میزان لازم و مطلوب فاصله دارد؛ ضمن اینکه حمایت‌های محدود و اندک از راه‌اندازی شرکت‌های تولیدکننده و همچنین موانع قانونی و زمان‌بر ورود این فرآورده‌ها به بازار مصرف، در این زمینه مشکل‌آفرین است. آنچه هم که از حضور فرآورده‌ها و داروهای طبیعی در بازار دیده می‌شود، حاصل تلاش‌های بی‌وقفه همکاران ما در جامعه آکادمیک است.

پررنگ‌تر شدن این فضا مستلزم این است که حمایت‌های مطلوبی از این موضوع وجود داشته باشد. این حمایت‌ها می‌تواند از جانب سازمان غذا و دارو و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌عنوان متولیان سلامت کشور باشد. در حال یکی از دفاتری که در وزارت بهداشت وجود دارد، اداره توسعه فناوری است که می‌تواند با اصلاح قوانین و مقررات موجود در این حوزه، عرصه را برای افرادی که در فضای آکادمیک مشغول فعالیت در راستای تولید فرآورده‌ها و داروهای طبیعی هستند باز کند.

حمایت ناکافی و تعطیلی دانش‌بنیان‌ها

امروز بسیاری از فعالان حوزه فرآورده‌ها و داروهای گیاهی تمایل دارند که با تاسیس شرکت‌های دانش‌بنیان به فعالیت در این زمینه بپردازند و برای این کار نیز اقدام می‌کنند اما پس از راه‌اندازی این شرکت‌ها با مشکلات بزرگی روبرو می‌شوند و در نهایت مجبور می‌شوند شرکت خود را تعطیل کرده و یا به شکل بسیار محدود در این حوزه فعالیت کنند. اما اگر حمایت‌های مطلوب حداقل در حوزه آکادمیک که این کار را به صورت علمی دنبال می‌کند وجود داشته باشد، می‌تواند مشوق سوق پیدا کردن افراد بیشتری به سمت صنعت فرآورده‌های طبیعی و سنتی باشد که این موضوع می‌تواند فضای مطلوبی را نیز برای اشتغال‌آفرینی در این عرصه ایجاد کند و دامنه این علم را به سایر کشورها نیز گسترش دهد.

برنامه‌های آینده برای داروهای گیاهی

ما در حال حاضر در فضای بین‌الملل همکاری‌هایی را با کشورهای مختلف در حوزه تولید فرآورده‌های گیاهی و سنتی داشته‌ایم که از آن جمله می‌توان تعاملات انجام شده با کشور اتریش را مثال زد. ما در این زمینه یک سری کارگاه‌های آموزشی در حوزه گیاهان دارویی (herbal medicine) داشته‌ایم که در دو قالب اجرایی شده است. این کارگاه‌ها یا به صورت پذیرش هیئت اعزامی اتریشی در کشور و برگزاری دوره‌های کوتاه‌مدت آموزشی و یا اعزام مدرسان ایرانی بر اساس دعوت دانشگاه‌های این کشور طبق تفاهم‌های صورت گرفته انجام شده است.

برنامه آتی ما این است که بتوانیم در رشته گیاهان دارویی به جذب دانشجویان بین‌المللی بپردازیم و اثربخشی گیاهان دارویی را از نظر طب سنتی و همچنین داروسازی نوین به آنها آموزش دهیم؛ به شکلی که دانشجویان پس از فارغ‌التحصیلی این توانمندی را پیدا کنند که گیاهان دارویی و فرآورده‌های گیاهی را که در طب سنتی ما مطرح است، تجویز کرده و به ملاحظات مصرف آنها اشراف داشته باشند. این برنامه موجب خواهد شد که مصرف فرآورده‌های گیاهی ایران تنها منحصر به بازارهای داخلی کشور نشود و به صورت علمی به دنیا معرفی شود و به این طریق راه برای صادرات آنها باز شود. //